यनानाचं परियावरन

सुहास फणसे

मले यनाना म्हनत्यात. नाऽय, नाऽय! नानाच्या समोरचा 'य' पाऊन तुमाले वाटलं असंल की पेपरवाल्यानं पुना उसंडी मारली. पन तसं नाय. तो 'य' मायाच नावातला हाय.

असं कसं नाव हाय?, असा परिश्न पडला असल तर नवल नाय. पन त्याचं काय हाय की यनाना माजं शार्टकट नाव हाय. तसा मी यत्किंचित नाग्पुरी नाग्रीक हाय; पन आपल्या बोलन्याच्या सोईसाठी यनाना बेस हाय. धा वर्सापूर्वी म्या नाग्पूरला आलो. गावाच्या वेशीवर रायला लागलो; ईमानतळाजवळ. त्याचं कारन बी तसंच व्हतं. ईमानतळाकडे जाणाऱ्या रस्त्यानं बडी बडी धेंड येत-जात असत्यात म्हून हा रस्ता नेहमीच चिकनाचोपडा राहतो, असा माजा दुसऱ्या गावांचा अनुबव व्हता.

म्या आलो तवा वरिधा रोडचं नशीब फळफळलं नव्हतं; पन मले माहित व्हतं की आज नाय तर उद्या नाग्पुरची धेंडं जागी व्हतील. समद्या नाग्पुरचा नाय तरी निदान वरिधा रोडचा तरी उद्दार करतील.

तसंच झालं बगा! दोन पदरी रस्त्याचे चार चार पदर झाले; कुठं कुठं तर सहा! रोड डिवायडर आले; काय काय टिकानी तर त्यामदी झाडबी आली. लंब्या लंब्या खांबांवर चमचम दियेबी आले. दररोज दिवाळी असते ह्या रस्त्यांवर.

म्या कदी देआवर ईस्वास नाय ठेवला. नाग्पुरचे लोकांना गाड्या पळवतांना बगितलं, अन्.... मले देव आठवला बगा. मले कबूल कराइले अग्दी लाज नाय वाटत बगा; अन् तुमालेबी वाटायला नको की नाग्पुरात असून आपन अजून जिवंत आहोत, हे फकित त्या परमेशराच्या किरपेमुळे शक्य झालं हाय.

नाग्पुरानं मले त्या किसनाचा भगित बनवलं बगा! म्या त्या

किसन्याले रोज सांगतो, लेका, तू गीतेत तर म्हनला व्हता की देशाले जवा जवा गलानी एईल तवा तवा तू जनम् घेशील.

आता राजकारनाले गलानी आली; अर्थकारनाले आली पन तू बसलाय धम्म! एक नाय ना दोन! तसं पायलं तर अवतार घेनं सोपं थोडंच राह्यलय म्हना.

जनमाचे आधीच शाळेची काळजी, ॲडमिशनची व्हो! एवडं बरं हाय की, त्या राम किस्नावानी, कोनतं कार्ट अवतारी हाय त्ये माईत नाय, नाय तर केवडी मोठी डोनशन द्यावी लागली असती!

देवा किसना! राजकारन, अर्थकारन जाऊ दे खड्डयात! काय म्हनतोस?, की आदीच खड्डयात हाय! ठीक! हाय तितं राहू दे. निदान परियावरनाच्या गलानीकडं तरी लक्ष दे. अरं बाबा, त्या रस्त्यावरच्या गाडीनं ठोस मारलेली परवडली, पन त्या गाड्यांच्या धूरानं हैरान करुन टाकलय बाबा!

मागच्या मैन्यात तो राम नाईक नाय का? अग्दी रामावानी धाऊन आला बगा. प्येट्रोलची किंमत वाडवली. एकजात सारेजन शियाशाप द्येत व्हते बिचाऱ्याला. पन म्या एकदम खुष व्हतो या नाईकावर.

म्या इचार केला की आतातरी लोक साइकली काडतील; वाडलेली पोटं आतमदी घेतील. पन कसलं काय अन् कसलं काय!

आरडावरडा लई केला. एकानंबी साइकलीची धूळ नाय झटकली. आमच्या कालनीमदल्या प्येट्रोल-पंपावर गर्दी जशीच्या तशी. मले वाटलं व्हतं की पैश्याच्या फटक्यानं तरी गाड्या बदडनं कमी व्हईल; पन अजूनबी पोट्टे-सोट्टे, पोरीबाळी तोंडाले फडकं बांदून गाड्या दामडतांना दिसत्यात.

एक गोस्टं मातर छान झाली. पयले लाडावलेले प्येट्रोल जळायचं अन् लई धूर सोडायचं. प्येट्रोल-पंपावर प्येट्रोलचे सर्व लाड बीड बंद झाले म्हनत्यात. चला कुटतरी लाड बंद झालेत. प्येट्रोलचे लाड बंद झाले की धूर कमी व्हईल; लोक अजून थोडं म्हातारं व्हून मर्तील! म्हंटलं

बरं झालं! आता संध्याकाळी हायवेनं पाय मोकळे करायले हरकत नाय.

म्या असे म्हंतलं अन् माझं बोलनं ऐकनारा, आमच्या वळखीचा नाक-कान-घशाचा डागदर धाय मोकलून रडू लागला; माजं कसं व्हनार म्हून!

म्या त्याची समजूत घातली, लेका, भार्तात राहून मोठा झालास अन् एवडबी माहित नाय तुला?

त्यो म्हने, 'काय?'

अरं भार्तात दिसतं तसं नसतं! प्येट्रोलचे लाड नाय करनार असं म्हंतलं म्हनजे खरंच करनार नाय, असं थोडंच हाय. कोनता तरी पंपवाला मिसळ करलंच अन् तुझा धंदा चालू ठेईल. म्हनून तर आपल्याकडं हाटलामदी मिसळ इतकी फेमस हाय. अरं रक्तातच मिसळ घातल्यावर प्येट्रोल बरं चांगलं राहिल.

म्या एवडं ततद्यान सांगितलं पन तो डागदर काय रडायचा थांबी ना! मले म्हनाला, 'काका! इतकं लाख रुप्ये कर्ज घेऊन कसलटींग रूम धेतली हाय, कम्प्यूटर घेतलाय, बरोबर टेबल, खुरची, सर्व कसं झाकपाक. मेन्याच्या मैन्याला पेसं नाय भरलं तर तुमीच जामीन हाय, हे आठवून आन्खीनच रडू येऊन राह्यलं बगा!'

'त्याची तू काळजी करू नगस. अरं, प्येट्रोलचे लाड बंद बी झाले तरी डिजल हाय ना धूर ओकायले. हे डिजल थोडंच सोडनार हाय आपल्याला. अग्दी नाका-कानातून, शर्टाच्या बाहीतून, पेरणीच्या पायातून, अग्दी डोक्यापासून पाया परियंत, अंगुळ घालायची सवय हाय या डिजलच्या धुराले. तुज्या धंद्याची घुडदौड अशीच चालू राहिल. काळजी करू नगस.'

म्या डागदराले माया ततद्यानाची अलरजी की काय हाय ना त्ये असावी. ही बया एलरजी! बडी नखरेल! कवा कोनाले धरंल, त्येचा काय नेम नाही.

म्या एवडं जीव तोडून सांतवन करतुया पन हा ऐकंल

तर शपत! जीव तोडून ततद्यान सांगू नये, ह्ये वरतमानपत्रवाल्यांने समजत नाय तर मले कसं समजनार? सांगा बरं!

आता पहा! ही मानसं मदल्या पानावर ह्ये लंबे-चौडे लिहत्यात! कोनी वाचत्येत का?

वाचत्येत! बाक्सिगचे सौकिन मदल्या पानावरचं ततद्यान वाचत्येत.

कोना एकाले पकडाइचे. (इरोदी पक्षातला कोन बी चालते.) आन बुकलायचं! अवं, ह्ये मदल्या पानावरचं बाक्सींग एकदम मॅचफिक्सींग बगा! ते वाचनारेच न्यायादीश असत्येत. ह्ये न्यायादीश फकीत आपल्या मानसाने मारलेले ठोसे बगत्येत अन् पाइंट देत्येत. आता सांगा, त्यो लिहिनारा कदी हारनार हाय का?

जग एवडं पुडं गेलं पन ह्ये मदलं पान वाचनारे म्हनत्येत की आजच्या नव्या दमाच्या लिवनाऱ्यांच्या ठोशात काय दम नाही. त्या जुन्या ठोसे मारनाऱ्यासारखं मारनं, सादं मारनं नाय, घनाघाती पिटनं शिका, असे सांगत्येत ह्ये संपादकाले.

हाँ! तर म्या काय म्हनत व्हतो? त्या डागदरची टकळी चालूच व्हती; म्हनतो, 'काका, दिल्लीला म्हने सुपरीम कुर्टानं डिजेल गाड्यांना मनाई केली हाये. डिजल गाड्या गॅसवर नाय तर इजेवर चालवा, असं म्हनत्यो कुर्ट! आता बोला!'

'अरं पन त्याची तुला काऊन बे पंचाईत? दिल्ली लई दूर हाय, पोरा! दिल्लीची गोस्ट नाग्पुरले यायले धा-वीस वरसं लागत्येत. निदान चांगला गोस्ट यायले तर लागत्येतच लागत्येत. त्योवर तुझी दोन-तीन कर्ज फेडनं व्हईल. काय!' म्या माजं ततद्यान सांगनं काय सोडलं नाय.

इवड्यात

आमचं शानपनाचं बोलनं आइकनारा पक्या म्हणाला, 'आज्बा, परियावरन शिजवायला मायाजवळ एक भन्नाट आयडिया हाय बगा. तशी जुनीच हाय पन अजून कोनी पेटंट नाय केली.'

'अस्सं! अरं या परयावरनवाल्यांनी माज्या पोटावर पाय ठेवला तेवडं बास नाय का रे पक्या? आता तू या परयावरनाले हात तर लाव, बघ, माज्याशी गाठ हाय.', डागदरनं पक्याला फैलावर घेतलं.

'काका, असं काय कर्ताय?', पक्या म्हनाला, 'आता तुमची बी कमाल झाली बगा! माजी आडियाच अशी भन्नाट हाय की बांबूची बांसरी नाय व्हनार अन् बांसरीचा बांबू नाय व्हनार'

'अस्सं! सांग बरं बिगीबिगी तुझी भन्नाट आयडिया!

'सांगू?', पक्यानं आमाले तानून धरलं तसं म्या मोठ्या सुरात पक्याले दम दिला, 'आता सांगतो की देऊ एक कानफटात?'.

'अवं! 'परियावरन मितर' नावाची गाड्यांना चिकटवायची तिक्टं छापायची अन् इकून टाकायची धा-वीस रुप्याले. याचं गनीत बी एकदम ब्येस हाय. इकानामिकली व्हायबल आडिया हाय एकदम', पक्यानं थोडक्यात आयडिया सांगितली.

'इकानामिकल बायबल?', म्या एक एक अक्षर आठवत पक्याला इचारले, 'ह्ये काय असतं रं पक्या?'

'काका, त्येचा अर्थ हाय की हा धंदा पैश्याच्या दिरष्टीनं लई फायद्याचा हाय.', डागदरनं मले समजवलं. म्या कौतुकानं पक्याकडं पायलं, 'कुठं शिकला रं एवडं द्यान?'

'यम बी ए केलं हाय मी मार्कटींग अन् फैनान्समदी.', पक्या छाताड फुगवत म्हनाला, 'आज्बा, या धंद्यात फकीत तिक्टं छापनाऱ्याचाच फायदा हाय असं नाय. परियावरनाचाबी फायदा हाय.'

'कसा काय ब्वा?', म्या इचारलं तर पक्या म्हनाला, 'समजा नाग्पुरात आठ लाख गाड्या हायंत.' म्या म्हनलं, 'बरं समजलो.'

'आता आपन आठ लाखापयकी चार लाख गाड्यांवर तिक्टं चिकटवली, म्हंजी पन्नास टक्के परियावरन शुद्द झालं की नाय?', पक्यानं मोठया ऐटीत आपलं गनीत समजवलं.

'दे टाळी!', म्या पक्याला म्हंतलं, अन् डागदरकडं पाहत

म्हंतलं, 'याची आयडिया खरंच भन्नाट हाय! काय?' पक्या माज्या शाबासकीनं खुष झाला. म्या अन् डागदर त्येची पाठ थोपटून जाण्याच्या तयारीनं उठलो तर पक्या आमाले म्हनतो, 'आज्बा अन् काका, माये भन्नाट आडियाले मनामदी सिकरिटच ठेवा. माया डोक्यातल्या द्यानाची इस्टेट लंपास कराइले टपून बसलेत ते लाल माकड तोंडे. ह्यो सिकरिट फुटलं तर मले मग हलदीघाटाची लडाई लडायले मशाली जाळाव्या लाग्तील.'

मले काय बी नाय समजलं. म्या तसे तोंडावर दिसू नाय दिलं. डोक्यातल्या द्यानाची इस्टेट काय? अन् त्येसाठी हा तरना हलदीघाटीले कशाले लडायला चालला? अन् तेबी जळत्या मशाली घेऊन?' मले काय बी नाय समजलं, पन आपलं अद्यान दिसू दिलं नाय मी. तोंडावर बोट ठेवत 'आळी मिळी गुप चिळी'ची शपत घेन्याचं नाटक करत पक्याला कटवलं.

मले फकित एवडंच समजलं की ह्यो परियावरनाचा गोला काय नीट शिजला नाईये. पन मले काय त्याचं? जाऊ दे मसनात! 'मसनात? मसनात?', म्या मनात पुटपुटलो अन् माया डोस्क्यात ह्यो ईज चमकली.

या परियावरनाले मसनात पाठवलं तर त्या मसनात चितेच्या मशालीच मशाली पेटतील. माज्या डोळ्यापुडं ह्यो मोठा परकाश चमकला.

म्या गापकन डोळे मिटून घेतले.
मले माया बंद डोळ्यापुडं,
डोळं मिटून दूद पिनारी
मांजर
दिसत
व्हती.

+++